

BERNHARD SCHLINK

Olga

Traducere din limba germană
și note de Mariana Bărbulescu

POLIROM
2022

Apoi Germania a declarat război Rusiei. Rușii au ocupat Tilsit, apoi au trebuit să-l evacueze iar, și între timp oamenii stăteau în fața caselor și ascultau tunurile de la Tannenberg. Războiul se îndrepta spre est și viața de zi cu zi s-a supus iarăși legii indeletnicirilor țărănești. Toamna s-a recoltat, s-a treierat și s-a arat, primăvara s-au pus îngrășăminte, s-a grăpat și s-a semănat și în vara de război a lui 1915 s-au scos scaieții, s-au prășit buruienile și s-au curățat cartofii de gândaci de Colorado, ca în verile de pace.

Doar bărbații lipseau, iar unele neveste și mame purtau deja straie negre. Bătrînii și băiețandrii rămăseseră acolo și trebuiau să facă treburi pe care altminteri le făceau bărbații. Prietenii Olgăi din satul învecinat avuseseră noroc. Bărbatul se întorsese deja din război – fără brațul stîng, dar se întorsese. Nevasta umbla prin sat zîmbind, deși în realitate nu voia să-și arate fericirea în fața tuturor.

Olga nu mai spera cu adevărat. Trecuseră doi ani de la plecarea lui Herbert și gîndul că el ar putea să reziste pe Spitzbergen mai mult decît rezistaseră danezii în Groenlanda era un vis din care Olga s-a trezit fără să-l fi visat cu adevărat. Dar nici moartea lui nu era reală pentru Olga. Se gîndea la Herbert, vorbea cu el și-l simțea tot așa cum se gîndise la el, cum îi vorbise și îl simțise în timpul numeroaselor lui călătorii. Învățase să trăiască cu un Herbert care lipsea mult și îndelung. Nu simțea nici o cezură, nu simțea că acum ar fi prea mult, că acum ar fi prea îndelung.

Chiar dacă în felul acesta nu dispăruse încă din viața ei, pînă la urmă masele de morți din Franța au făcut-o să înțeleagă că murise. Prietena pe care și-o făcuse la seminarul pedagogic i-a scris despre moartea celor doi frați mai mici și a prietenilor lor în marea bătălie de pe Marna, în Flandra și în Champagne, iar Olgăi i se părea că se stingea întreaga lor generație și, odată cu ea, și Herbert. Nu reușise să și-l închipuie prins în gheață. Îl vedea cu ușurință dinaintea ochilor în vreunul din atacurile relatate în ziar, cînd tinerii soldați se aruncau curajoși și cu bucurie în moarte.

Toamna i-a murit bunica de slăbiciune. Se plinsese de dureri în tot corpul, se subțiasse tot mai mult și mai mult, dar nu

voise să se mute la Olga, ci insistase să moară în patul ei. Într-o dimineață vecinii care avuseseră grijă de ea au găsit-o moartă.

Cînd a sosit Olga, bunica era deja culcată în sicriu, în biserică. Olga s-a așezat lângă ea și a ținut priveghiul. A stat de la căderea întunericului pînă în zorii zilei lângă femeia care o luase și o crescuse, dar care n-o plăcuse. Nu jelea după ceea ce fusese între bunica ei și ea, iar acum nu mai era, ci după ceea ce nu fusese. Jelea și pentru viețile netrăite ale bărbaților tineri căzuți în luptă, și pentru viața pe care Herbert și ea n-aveau s-o aibă niciodată. Pentru prima oară totul era real: pierderea, despărțirea, durerea, jalea. A început să plîngă și nu s-a mai putut opri.

A continuat să predea în satul ei pînă în 1923, cînd teritoriul de la nord de Memel, desprins de Germania după Tratatul de la Versailles și administrat de Franța, a fost alipit Lituaniei. După aceea a predat într-un sat la sud de Memel.

Bucuria ei în anii aceia a fost Eik. Era un copil înzestrat și inventiv, un meșter îndemînic, care și-a făcut o barcă și un automobil de jucărie, și totodată un visător care nu se mai sătura să asculte istorisiri despre mări întinse și țări îndepărtate. Cînd a dat de Jonathan Swift și Daniel Defoe, Olga i-a povestit despre călătoriile lui Herbert, despre Africa Germană de Sud-Vest, despre Argentina, Karelia, despre peninsule și Siberia. Despre Spitzbergen n-a vrut să-i povestească – și nici că Herbert era dat dispărut.

Îi prezenta lui Eik un Herbert eroic, nu pe băiatul din Pomerania care se supraestimase și înghețase, ci pe aventurierul plin de dorul spațiilor deschise și întinse, care nu cedase, care făcuse față celor mai

mari eforturi și trecuse prin cele mai mari pericole. Era ca și cum Olga ar fi vrut să-l prezinte pe Herbert, care eșuase în fața lumii, așa cum se văzuse el și cum dorea să fie văzut. Ca și cum ar fi uitat reproșurile pe care și le făcuse. Mai târziu s-a temut că Eik avea să se rătăcească în viață, așa cum se rătăcise Herbert, ajungând pînă la urmă să piară și să îi ducă și pe alții la pieire. Dar în privința asta nu mai avea nici o influență asupra lui.

Mulțumită înzestrării lui, a reușit să ajungă din sat la oraș, de la școala elementară la liceu și de la Tilsit la Berlin. A studiat arhitectura la Universitatea Tehnică și uneori Olga îl vizita și îl admira: înalt, blond, cu un chip senin și ochi albaștri, sportiv și îndemînic. Mai târziu a cîștigat premii, a construit un magazin universal în Halle, un hotel în München, un consulat în Genova, și a rămas mulți ani în Italia. L-a vizitat o dată, l-a lăsat să-i arate Roma și să-i prezinte o tinăară colegă, o evreică, mai îndemînică și mai deșteaptă decît Eik, ceea ce el nu părea să observe. Olgăi i-a plăcut fata, spera că Eik avea să facă față superiorității ei și i-ar fi plăcut să-i vadă pe cei doi căsătoriți. Dar într-o zi ea a dispărut din scrisorile lui.

În vara anului 1936 Eik s-a întors din Italia și s-a înscris în NSDAP¹ și SS. Fantaza despre un spațiu german vital între Memel și Urali, despre cernoziom și stepa cu ierburi, lanuri vâhurite de grâu cât cuprinzi cu ochii și turme uriașe de vite. În țara din fantezia lui existau niște sate germane fortificate, iar în rest era pustie. Muncitorii și muncitoarele de care era nevoie, ca și boul de la plug și calul de la căruță, urmau să vină dimineata de undeva de nicăieri și să dispară seara undeva și nicăieri. El ar conduce semet transformarea mizeriei slave în splendoare germană.

Olga nu putea să priceapă. Urmărise pasiunile lui Eik, lecturile lui, preferințele lui, discutase cu el despre toate, îl susținuse în toate. Și acum asta? Cum putea s-o rupă în felul ăsta cu tot ce credea și trăia ea? Ea nu se alăturase niciodată social-democraților, dar îi votase întotdeauna. Îi plăcuse republica, în care învățătoarele însemnau mai mult, li se îngăduiau mai multe și câștigau mai mult decât pe vremea împăratului. Fusese în prezidiul Asociației Generale a Învățătoarelor Germane pînă cînd aceasta s-a autodizolvat, preîntîmpinînd alinierea. Respinsese

1. *Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei* (Partidul Muncitoresc Național-Socialist German), numele oficial al partidului nazist german din epoca interbelică.